

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 215/2010-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. apríla 2010 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. arch. J. K., B., zastúpeného JUDr. M. Š., B., vo veci namietaného porušenia čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 a čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd, čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 14 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, ako aj čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Krajským súdom v Bratislave pod sp. zn. 5 Co 382/2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. arch. J. K. o d m i e t a pre nedostatok právomoci.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 14. apríla 2010 doručená sťažnosť Ing. arch. J. K., B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 a čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), čl. 14 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „pakt“), ako aj

čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) v konaní vedenom Krajským súdom v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 5 Co 382/2009. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 12. apríla 2010.

Zo sťažnosti vyplýva, že na Okresnom súde Pezinok (ďalej len „okresný súd“) sa pod sp. zn. 4 C 919/08 vedie konanie o určenie vlastníckeho práva právnych predchodcov žalobkyne k pozemkom, a to proti sťažovateľovi ako žalovanému, ktorý je zapísaný v katastri nehnuteľností ako ich vlastník. Žalobkyňa navrhuje určiť, že pozemky patria do dedičstva po jej právnych predchodcoch. Svoje nároky si žalobkyňa odvodzuje od výmeru o vlastníctve pôdy z 23. decembra 1947 vydaného bývalým Povereníctvom pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, podľa ktorého sporné pozemky boli pridelené právnym predchodcom žalobkyne. Sťažovateľ vo svojich podaniach z 1. decembra 2008, 28. januára 2009 a 31. marca 2009 navrhoval súdne konanie zastaviť pre nedostatok právomoci všeobecného súdu. Právomoc konať o veci má totiž podľa právneho názoru sťažovateľa príslušný pozemkový úrad. Preto nie je splnená podmienka konania (existencia právomoci všeobecného súdu), čo zakladá neodstrániteľnú prekážku konania, ktorú musí všeobecný súd skúmať aj sám z úradnej povinnosti a v prípade preukázania existencie takejto prekážky je povinný konanie zastaviť. Napriek argumentácii sťažovateľa a jeho písomným podaniam však uznesením okresného súdu č. k. 4 C 919/2008-195 z 2. apríla 2008 v znení opravného uznesenia sp. zn. 4 C 919/2008 z 12. októbra 2009 (ktorým sa opravil dátum vydania uznesenia na 2. apríl 2009) bol návrh sťažovateľa na zastavenie konania zamietnutý. Na základe odvolania sťažovateľa uznesením krajského súdu č. k. 5 Co 382/2009-343 z 30. decembra 2009 bolo uznesenie okresného súdu zrušené s tým, že právny názor okresného súdu o danosti právomoci všeobecného súdu je síce správny, avšak s poukazom na zásadu hospodárnosti konania nebolo vôbec potrebné o návrhu sťažovateľa na zastavenie konania rozhodovať.

Sťažovateľ vidí nedostatok právomoci všeobecného súdu konať o podanej žalobe najmä s poukazom na ustanovenie § 7 Občianskeho súdneho poriadku v spojení s reštitučnými zákonmi (zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde

a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, ako aj zákon č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov). Z reštitučných zákonov a judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) vyplýva, že daný prípad treba posúdiť podľa reštitučných zákonov, a nie podľa všeobecných ustanovení občianskeho hmotného práva, teda podľa Občianskeho zákonníka. Pritom na pozemkové reštitučné konania podľa reštitučných zákonov sú vecne príslušné pozemkové úrady, a nie všeobecné súdy. Žalobkyňa si aj uplatnila nárok na navrátenie vlastníctva k sporným pozemkom na Obvodnom úrade v S. (ďalej len „obvodný úrad“), avšak obvodný úrad rozhodnutím z 8. decembra 2008 konanie prerušil. Žalobkyňa tým sama uznala, že vec nepatrí do právomoci všeobecných súdov.

Proti uzneseniu krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie 12. marca 2010. V zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu v prípadoch, keď je dovolanie neprípustné, nie je možné považovať ho za procesný prostriedok, ktorý zákon na ochranu základných práv a slobôd poskytuje. Sťažovateľ preto podáva z opatrnosti popri dovolaní aj sťažnosť ústavnému súdu ešte pred rozhodnutím o dovolaní, lebo v prípade odmietnutia dovolania by zmeškal zákonnú dvojmesačnú lehotu podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Sťažovateľ navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy, listiny, dohovoru, paktu a dodatkového protokolu v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 5 Co 382/2009 s tým, aby bolo uznesenie z 30. decembra 2009 zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Domáha sa tiež priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 3 000 €, ako aj náhrady trov právneho zastúpenia vo výške 303,31 €.

Z uznesenia krajského súdu č. k. 5 Co 382/2009-343 z 30. decembra 2009 vyplýva, že ním bolo zrušené uznesenie okresného súdu č. k. 4 C 919/2008-195 z 2. marca 2008 (správne má byť zrejme dátum 2. apríla 2009, pozn.). Podľa názoru krajského súdu vzhľadom na ustanovenie § 7 a § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorých do právomoci všeobecných súdov patrí rozhodovať o určení, či tu právny vzťah alebo právo je, alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem, je právny názor okresného súdu o existencii právomoci všeobecných súdov konať o podanej žalobe správny. Ustanovenie § 41 a nasl. a § 96 Občianskeho súdneho poriadku rešpektuje navrhovateľa ako dominus litis. To znamená, že každý má právo (v prípade, ak sa domnieva, že bol ukrátený na svojich právach) domáhať sa ochrany svojich práv na nezávislom súde. Toto právo nepochybne patrí aj žalobkyni. Procesný nárok vo všeobecnosti je tvorený jednak predmetom nároku, ktorý je v podstate formulovaný v návrhu ako požadovaný enuncciát predpokladaného súdneho rozhodnutia, a jednak základom nároku, ktorý obsahuje právne významné skutočnosti, na ktorých navrhovateľ svoj návrh zakladá. Navrhovateľ teda musí v konaní nielen uviesť petit návrhu, ale musí aj tvrdiť právne rozhodné skutočnosti, na základe ktorých sa domáha, aby súd jeho návrhu vyhovel. Navrhovateľ nie je povinný svoj nárok právne kvalifikovať (právna kvalifikácia nároku je vecou súdu), musí však uviesť rozhodujúce skutočnosti umožňujúce súdu právnu kvalifikáciu nároku. Súd potom skúma, či skutočnosti tvrdené navrhovateľom je možné podradiť pod hypotézu niektorej právnej normy (spravidla hmotnoprávnej) tak, aby z dispozície tejto právnej normy bolo možné vyvodiť plnenie (prípadne určenie) žiadané v petite návrhu. Navrhovateľ tak uvedením „rozhodujúcich skutočností“ (§ 79 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku) nepriamo určuje i právnu kvalifikáciu návrhu. Pravdivosť v návrhu tvrdených rozhodujúcich skutočností súd skúma dokazovaním, prípadná ich nepravdivosť alebo rozpor so skutočnosťou sa prejaví v rozhodnutí vo veci samej, ktoré je pre navrhovateľa nepriaznivé. Posúdením žaloby žalobkyne bez podrobného skúmania a vyhodnotenia skutkového a právneho stavu v predmetnej veci (patriaceho až do rozhodnutia v merite veci) možno konštatovať, že petit žaloby je určovacím petitom prípustným podľa ustanovenia § 80 Občianskeho súdneho poriadku, o ktorom má právomoc rozhodnúť práve a len súd. Skutočnosť, že žalobkyňa podala podnet obvodnému úradu na vrátenie vlastníctva k pozemkom, o ktorom obvodný úrad nerozhodol o zastavení konania pre nepríslušnosť (teda je toho názoru, že je oprávnený

v reštitučnej veci konať), nepredstavuje prekážku pre súd, aby rozhodol o žalobe žalobkyne o určenie vlastníctva. V opačnom prípade by bola súdom spôsobená situácia odopierajúca fyzickej osobe (žalobkyni) spravodlivosť (denegatio iustitiae). Súd ex offio skúma, či sú splnené všetky podmienky konania, a teda aj či predmetná vec spadá do právomoci súdov. Ak zistí, že do právomoci súdov nespadá, alebo ak má súdnemu konaniu predchádzať iné konanie, súd postúpi vec príslušnému orgánu po právoplatnosti uznesenia o zastavení konania. Toto konanie vykonáva teda z úradnej povinnosti a ak nezistí nedostatok podmienky konania odôvodňujúci zastavenie konania, jednoducho pokračuje v konaní. O svojej právomoci rozhoduje iba v prípade zistenia jej nedostatku, teda ak vec nespadá do právomoci súdov. O tom, že súd právomoc má, nerozhoduje, a to ani na návrh účastníka. Zo všetkých uvedených dôvodov možno uzavrieť, že okresný súd správne posúdil otázku právomoci na rozhodnutie o žalobe žalobkyne, avšak o návrhu sťažovateľa na zastavenie konania nemal rozhodovať, už len z dôvodov naplnenia zásady hospodárnosti konania. Preto neostalo krajskému súdu iné, než uznesenie okresného súdu podľa § 221 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku zrušiť ako nadbytočné, a teda aj nesprávne.

Z dovolania sťažovateľa z 12. marca 2010 podaného proti uzneseniu krajského súdu č. k. 5 Co 382/2009-343 z 30. decembra 2009 vyplýva, že jeho prípustnosť odvodzuje z ustanovenia § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku a tvrdí, že postupom súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom. Sťažovateľ konkrétne namieta, že hoci predložil okresnému súdu argumenty týkajúce sa nedostatku právomoci, okresný súd konal spôsobom odporujúcim zákonu, keď konanie nezastavil, ale napriek tomu rozhodol o svojej právomoci. Okrem toho malo uznesenie okresného súdu viaceré právne a procesné vady, ako nedostatok odôvodnenia a odňatie možnosti pre sťažovateľa konať pred súdom, keďže okresný súd rozhodol bez nariadenia pojednávania. Hoci sťažovateľ v podanom odvolaní znova zhrnul a doplnil svoju právnu argumentáciu, krajský súd procesné a právne vady uznesenia okresného súdu nenapravil a sám rozhodol v rozpore so zákonom, ústavou a dohovorom. Krajský súd sa nevysporiadal s väčšinou dôvodov uvádzaných sťažovateľom a prijal bez ďalšieho právny názor okresného súdu bez možnosti pre sťažovateľa konať pred súdom a obhájiť svoje tvrdenia o nedostatku právomoci, keďže rozhodol bez nariadenia pojednávania.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Ťažiskom sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého všeobecné súdy konajú v jeho právnej veci i napriek tomu, že nie je daná ich právomoc, pretože právomoc konať v napadnutej veci má obvodný úrad v rámci správneho konania.

Sťažovateľ podal proti uzneseniu krajského súdu č. k. 5 Co 382/2009-343 z 30. decembra 2009 v zákonnej lehote dovolanie (12. marca 2010), o ktorom najvyšší súd ku dňu podania ústavnej sťažnosti nerozhodol. Nezávisle na sťažnosti podanej ústavnému súdu sťažovateľ v dovolacom konaní namieta, že postupom všeobecných súdov mu bola odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku.

Ústavné súdnictvo a právomoc ústavného súdu sú vybudované predovšetkým na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených, v ktorých protiústavnosť nemožno napraviť iným spôsobom, teda predovšetkým procesnými prostriedkami vyplývajúcimi z príslušných procesných noriem (zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov). Ide o jeden zo základných princípov, ktoré ovládajú konanie pred ústavným súdom, a to o princíp subsidiarity.

Ústavný súd preto zaujal právny názor, že v prípade podania mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania) a súbežne podanej ústavnej sťažnosti je daná právomoc ústavného súdu až po rozhodnutí o dovolaní. Pritom lehota na podanie ústavnej sťažnosti bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu (porovnaj rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Bulena a spol. verzus Česká republika a rozhodnutie uverejnené v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Českej republiky vo zv. 29/uznesenie č. 3 a pod.).

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa ústavný súd podanou sťažnosťou meritórne nezaoberal, ale ju odmietol pre nedostatok svojej právomoci podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Posúdenie námietok uvedených v podanom dovolaní, ktoré sťažovateľ považuje za odňatie možnosti konať pred súdom, prislúcha teda najvyššiemu súdu v dovolacom konaní. Ústavný súd nemá možnosť sa týmito námietkami zaoberať.

Okrem uvedeného však ústavný súd poznamenáva, že v zmysle sťažnosti predmetom posúdenia ústavného súdu je otázka právomoci všeobecných súdov konať o podanej určovacej žalobe. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že odôvodnenie uznesenia krajského súdu veľmi vyčerpávajúcim spôsobom dáva odpoveď na námietky sťažovateľa. Závery krajského súdu v žiadnom prípade nemožno považovať za arbitrárne či zjavne neodôvodnené, preto tiež niet ani dôvodu na to, aby ústavný súd do týchto záverov zasiahol.

Ako to krajský súd výstižne zdôraznil, „pánom sporu“ (dominus litis) je vždy navrhovateľ. Ak navrhovateľ požaduje určiť vlastnícke právo k pozemkovej nehnuteľnosti, je všeobecný súd takto formulovaným predmetom konania viazaný a je nepochybné, že takýto spor patrí do právomoci všeobecných súdov s poukazom na ustanovenie § 7 a § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku. Ak sa po vykonanom dokazovaní preukáže, že v skutočnosti treba žalobu právne kvalifikovať nie podľa Občianskeho zákonníka, ale podľa reštitučných zákonov (a teda neprichádza do úvahy určenie vlastníckeho práva k pozemkom, ale konštitutívne vrátenie vlastníckeho práva v reštitučnom konaní), prejaví sa to na výsledku konania, ktorý bude v neprospech navrhovateľa.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. apríla 2010